

»Melankolija« Larsa von Triera

Trierova trijumfalna apokalipsa

Festival igranoga filma u Puli: Međunarodni program nudi uistinu šaroliku lepezu autorskih stilova i žanrova, i to redom dragulje ovogodišnje europske festivalske scene

Vedran JERBIĆ

vedran.jerbic@vjesnik.hr

PULA - Pula ovih dana diše filmski - večernje projekcije su krcate i za svakoga se nađe ponešto, od animiranih matineja, popodneva posvećenih Jamesu Ivoryju, pa sve do međunarodnog programa koji nudi uistinu šaroliku lepezu autorskih stilova i žanrova, i to redom dragulje ovogodišnje europske festivalske scene.

Takav »otvoreni« međunarodni pristup nacionalnom festivalu u Puli (koji je često bio kritiziran od dijela domaće filmske javnosti) pokazuje se kao i više nego uspješan recept, iz razloga jer Pula time dobiva ne samo najprestižniju domaću filmsku manifestaciju, već i priliku da se prije ostatka Hrvatske upozna s najaktualnijim naslovima europske sedme umjetnosti, puno prije nego što kratkovidni domaći distributeri s vremena na vrijeme kapnu jedan od tih naslova u svoje multiplekse.

Tako je pulska publika imala prilike premijerno vidjeti novi film Larsa von Triera »Melankolija«, priču o dvije sestre i njihovim narušenim odnosima dok se jedna udaje, a planet Melankolija približava se Zemlji prijeteci da će doći do sudara dvaju planeta i nestanka života na Zemlji.

Isprepličući psihološku apokalipsu s onom koja se munjevito približava Zemljinoj površini, Trier pokazuje svu raskoš i veličinu svojega redateljskog genija, a u pozadini svega stoji opsesivna potreba da se uroni u srž likova koji pred nadolazećom prijetnjom skidaju maske i ostaju ogoljeni pred okom gledatelja.

I dok jedna sestra, Justine (Kirsten Dunst) spolno opći s nepoznatim mladićem na prvu noć svojega vjenčanja i razara svoj upravo započeti brak, dotle druga, Claire, predstavlja glas razuma koji pokušava pokrpati rupe njezine rastrojene psihe. No, kako se Melankolija približava, tako dolazi do inverzije, u trenutku gubitka svake nade,

Prizor iz filma »Ženska prava hoću«

»Odlazak« Vaclava Havela

Film o teroristu Carlosu

Justine postaje ona smirena, dok Claire sve više zapada u stanje depresije i melankolije. Tako s površine možemo nazrijeti autorsku zaokupljenost da analizira učinak »kraja« na dvije različite psihe, odnosno u jednom slučaju jasna spoznaja o skorom završetku svega može za neke (rastrojenu Justine koja se nikako ne može pronaći u determiniranom buržujskom krugu) djelovati oslobađajuće, no, s druge strane, na one koji se uživljaju u iluziju sigurnosti koju im pruža suvremena svakodnevnica - ona djeluje razarajuće. Treba istaknuti da su scene kada se Melankolija približava Zemlji uistinu spektakularne u svojoj jednostavnosti, te evociraju nemir kakvu hollywoodski blockbusteri o smaku svijeta teško mogu parirati.

Havelov redateljski debi

U Puli se mogao vidjeti i redateljski debi političkog disidenta i prvoga češkog predsjednika Vaclava Havela »Odlazak«, nastao prema vlastitom dramskom tekstu o padu jednog premijera, ispričan u satiričnom tonu.

Zamišljen kao teatralni, ekscentrični, postmodernistički filmski esej o ispraznosti moderne politike i političarima kao demagoškim figurama u lovu na glasove i donatore za svoje kampanje, »Odlazak«, na žalost, upada u zamku vlastitog autorskog ekscesa koji na kraju, svojom radikalno razbijenom naracijom i nepotrebnim kazališnim pristupom filmskoj formi zasjenjuje svoju bit i na trenutke djeluje bez ikakve kohezije i smisla.

Beskompromisni Trier još jedanput opravdava svoj status enfant terrible europske kinematografije, i »Melankolija« se tematski nastavlja na njegovu autorsku preokupaciju o rasapu modernog pojedinca i gubitku kompasa koji vodi put ludila. U tom smislu smrt djeteta iz »Antikrista« i približavanje sudara planeta posjeduju istu destruktivnu silu koja razbija iluzije kojima su se njegovi junaci dotada hranili i crpili energiju. Film koji je pak pobrao velike simpatije publike u Puli, posebice ženskoga dijela, jest zabavna socijalna komedija »Ženska prava hoću« Nigela Colea o borbi radnica Fordove tvornice u Dagenhamu 1968. godine za jednake plaće kao i muški kolege. U lagodnom ritmu s mnoštvom duhovitih scena i živopisnih li-

kova ta komedija ne samo da će nasmijati publiku, već i iznova postaviti neka pitanja koja nisu iščezla, nego su danas možda i aktualnija nego ikad.

Prije svega treba otići korak dalje od najizglednijeg čitanja filma kao isključivo ženske borbe za vlastita prava, kao što i kaže glavna junakinja u jednoj sceni - nije važno da li smo muškarci ili žene, mi smo radnička klasa i moramo se zajedno boriti. Tu autor zapravo ističe bit filma, izvlačeći gotovo iz naftalina onu staru, zaboravljenu riječ - Solidarnost, i to s velikim S. Tako nije dovoljno samo razumijevanje između samih radnica u štrajku, potreba za solidarnošću proteže se i na njihove muževe, koji ne samo da ih moraju podržati, već se i žrtvovati za njihov/zajednički cilj, pa sve do muških kolega na poslu koji moraju prepoznati da ženska borba nije nego dio istog otpora prema eksploatirajućim subjektima.

Još je jedna važna stvar - osim u smjeru korporativnih činika tvornice, kritika oštro ide u smjeru sindikalnih vođa koji zbog vlastitog oportunitizma potkopavaju radnički pokret i svojim se kompromisima i poštivanjem »pravila igre« šefova svrstavaju na stranu kapitala. Coleov uradak je dobrodošlo osvježenje u žanru komedije i izrazito uspješni spoj povezivanja socijalne tematike sa zabavnim i duhovitim sadržajem. Treba spomenuti i »Carlusa« Oliviera Assayasa, koji je u obliku mini serije osvojio Zlatni globus, a u Puli je prikazan kao dva i pol satna skraćena filmska inačica.

»Carlos« nije samo film o najpoznatijem europskom teroristu i portret burnih sedamdesetih i osamdesetih, već i oštra kritika političkog licemjerja - odnosno situacije da se u jednom trenutku politika koristi terorizmom kao produženom rukom za ostvarivanje svojih (nedopuštenih) ciljeva, obučavajući ih i naručavajući ih, dok već u sljedećemu, kad se plima promijeni (i teroristi se okrenu protiv svojih financijera i pokrovitelja), pere ruke od njih i zatvaraju im vrata svojih ureda u kojima su do jučer sjedili na tajnim sastancima.

Assayas se pritom fokusira isključivo na demistifikaciju Carlosove figure, koji od najpoznatijeg terorista sedamdesetih postaje vječiti bjegunac koji se na račun »stare slave« opija u kojekakvim političkim azilima i njegova pobuna pretvara se u narcisoidnu potrebu održavanja na životu vlastitog mita.